

78:165.742

ХМУРОВА В.В., ЯНКОВИЙ Р.В.

Київський національний університет технологій і дизайну

ГАРАФОНОВА О.І.

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

КОНЦЕПЦІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ У СВІТОВОМУ КОНТЕКСТІ: ФЕНОМЕН ХХІ СТОЛІТТЯ ТА УМОВИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Для кожної людини безперервна освіта повинна стати процесом формування і задоволення її пізнавальних запитів, духовних потреб, розвитку здібностей в різних навчальних закладах, за допомогою різних видів і форм навчання, а також шляхом самоосвіти і самовиховання.

Використаний метод класифікації при визначенні напрямів неперервної освіти, метод синтезу та аналізу при визначенні поняття «неперервна освіта» та напрямів самоосвіти.

У ході дослідження виявлено, що центральною ідеєю безперервної освіти є розвиток людини як особистості, суб'єкта діяльності і спілкування впродовж всього його життя. Ця ідея, усвідомлена суспільством, стає системотворчим чинником безперервної освіти.

В основі функціонування безперервної освіти лежать принципи, що визначають її специфіку: гуманізму, демократизму, мобільності, випередження, відвертості, безперервності.

Концепція навчання впродовж життя сьогодні вже стала реальністю, а в майбутньому її значення буде постійно зростати. Концепція навчання впродовж життя важлива для реформ, які здійснюються у всіх країнах з перехідною економікою, до яких належить і Україна. В цих країнах повинні збільшуватися інвестиції в людський капітал і у вдосконалення рівня умінь своїх громадян. Тільки в такий спосіб вони зможуть упоратися з такими фундаментальними змінами в світовій економіці як глобалізація ринків, швидкий темп технологічного розвитку і світова конкуренція.

Ключові слова: *неперервна освіта, дистанційна освіта, школи бізнесу, друга вища освіта, післядипломна освіта, самоосвіта, напрями самоосвіти.*

Вступ. Концепції неперервної освіти домінують у всіх педагогічних системах світу, тому що сьогодні людина повинна постійно змінювати напрями, профілі спеціалізації, шукати нові робочі місця, на яких вона змогла б реалізувати свій потенціал, досягти життєвого успіху. Рівень освіти суттєво впливає на якість людини, але базові дані, які отримує людина в вищому навчальному закладі, діють тільки впродовж 10-15 років. Коли людина не продовжує свою освіту, в різних формах не підвищує свою кваліфікацію, якість її життя знижується.

Динамізм розвитку сучасного суспільства потребує перекваліфікації людини 7-10 разів впродовж життя. Кінцевий принцип освіти залишається у минулому. Зміст неперервної освіти передбачає перехід від традиційних процесів накопичення знань до випереджувального відображення проблем суспільства, до вміння саморегулювання людиною рівня своїх знань відповідно до вимог сьогодення, до активного перетворення людиною себе і своїх знань, до створення власної індивідуальної системи освіти.

Постановка завдання. У зв'язку з тим, що постійно змінюються потреби внутрішнього і зовнішнього міжнародного ринку знань, у різних педагогічних системах світу створюються нові підходи в розвитку концепції неперервної освіти – це вища освіта і промисловість, коли вивчається і аналізується її ефективність і результативність для економіки країни. Широке розповсюдження знаходять такі форми неперервної освіти як дистанційна освіта для дорослих, неформальна вища освіта, яку отримують у “невидимих університетах” (школах бізнесу), післяуніверситетська освіта, різні постдокторські дослідження.

Результати дослідження. У США неперервна освіта є напрямком модернізації всієї освіти в цілому. Концептуальні засади неперервної освіти базуються на необхідності розвитку навичок критичного мислення, яким можливо навчитися впродовж занять у школі й університеті, а потім успішно використовувати впродовж всього життя в різних ситуаціях.

У 1973 році Організація Економічної Співпраці та Розвитку ОЕСР (опублікувала звіт) “Періодична освіта: Стратегії навчання впродовж життя”, в якому основна увага була надана потребам глобальної економіки і конкурентоспроможності. Розроблене в той період, основним чином, у відповідь на кризу в системах освіти, поняття «навчання впродовж життя» (“Lifelong Learning” – LLL) з новою силою заявило про себе в дев'яності роки в контексті економічної кризи і зростання безробіття.

Абревіатура LLL стала загальноновизнаною. В цей час в літературі, пов'язаній з цим питанням спостерігається зрушення від перспективи “освіти як викладання” до перспективи “навчання”, де основна увага приділяється учню і його обов'язкам. У 1995 році Європейська Комісія (ЄК) опублікувала офіційний документ “Викладання і навчання: На шляху до суспільства, що навчається”.

У 1996 році на засіданні ОЕСР, в якому брали участь міністри освіти, були зроблені висновки про те, що з початку XXI сторіччя навчання впродовж життя повинне бути необхідним для всіх і, таким чином, повинне бути доступним для всіх.

ОЕСР відзначила, проте, труднощі в досягненні цих цілей. Існує необхідність в усвідомленні систематичного бачення і розуміння

навчання впродовж життя як розриву з традиційними підходами до освіти і навчання. Надбання основних навиків є ключовим моментом, оскільки вони повинні сприяти прагненню людей до навчання і допомагати їм розвивати свій шлях в освіті.

Це означає формування нових і адекватних механізмів фінансування, а також широка зміна і оновлення викладацької діяльності. У результаті ОЕСР визначила п'ять основних особливостей стратегії навчання впродовж життя:

- визнання неформального і неофіційного (спонтанного) компонентів навчання, пов'язаних з розробкою задовільних консультативних і керівних систем;

- розвиток основних навиків для всієї молоді і дорослого населення з метою розвитку дійсного прагнення до навчання;

- перспектива охоплення всього життя шляхом надання пріоритету в задоволенні потреб дітей дошкільного віку і дорослого населення;

- результативне і ефективне керівництво фондами з вірогідною необхідністю залучення більшого числа державних і приватних ресурсів, особливо, через введення нових стимулів;

- питання керівництва і партнерства, яке визначає необхідність залучати і координувати діяльність різних інстанцій.

Спеціальним курсам розвитку різним видам мислення, пошуку різних евристичних методів (метод від протилежного, виключення зайвих даних, оцінювання надійності інформації) надається велике значення. Когнітивний розвиток особистості визнається пріоритетним. Найвищою цінністю у США є високоосвічені люди, що вміють мислити. Завдання освіти США – зробити так, щоб їх у країні було якнайбільше. Для цього розробляються різні програми, які спрямовують навчання людини протягом усього життя, вони орієнтують людину на розвиток вмінь створювати власні структури, схеми знань, щоб навчитися поєднувати їх і створювати нові знання, навчитися приймати обґрунтовані рішення, знаходити нешаблонні шляхи рішення проблем. Ще Дж. Дьюї, американський педагог-новатор, у роботі “Психологія і педагогіка мислення” писав, що головне завдання системи освіти – навчити людину мислити. Але, як показують численні дослідження в різних краях світу, тільки 25% студентів володіють навичками логічного абстрактного мислення, але у них майже відсутні навички концептуального, понятійного, образного, продуктивного, латерального, критичного, творчого мислення. У Китаї навчання дорослих розглядається як умова успішного економічного розвитку, прогресу, успіху у сучасному світі. Розробляються різні форми неперервної освіти, які успішно пов'язують формальну і неформальну освіту, що дає найвищі результати.

Японська Національна Рада з реформ освіти пропонує перетворити систему неперервної освіти у основну, обов'язкову; для цього розробляється більш гнучка навчальна орієнтація, продовжується лібералізація системи освіти.

У Німеччині основним гаслом освіти оголошено: «Вчитися впродовж всього життя. Вчитися, щоб бути». В нашій країні новий етап розвитку суспільства, зміна економічних структур, нові вимоги до якості професійного рівня спеціалістів вимагають нових методів, видів, форм освіти. Для цього необхідним є постійне підвищення кваліфікації, поліпшення рівня професійної підготовки, створення високоефективної системи неперервної освіти, розробка її концепції, чіткої структурованості, диверсифікації. Це зумовлено протиріччями, які існують у нашому суспільстві між:

- стандартністю, уніфікованістю змісту освіти та специфічними задачами професійної підготовки;
- тенденцією до інтеграції наукового знання та екстенсивним ростом кількості навчальних предметів в різних формах навчання;
- потребами в спеціалістах з творчим відношенням до професійної діяльності, індивідуальними здібностями і уніфікованістю змісту освіти;
- необхідністю значного підвищення інтелектуального потенціалу суспільства та падінням престижу освіти і професійної компетенції;
- обсягом і змістом наукової інформації, яка постійно розширюється, та недостатньою гнучкістю навчальних програм;
- специфікою форм освіти і централізованою системою управління;
- уніфікованістю програм і принципами індивідуалізації, диференціації, згідно з якими необхідно враховувати різницю в інтелектуальній, емоційній, когнітивній сферах, в психічному розвитку, мотивах та потребах особистості.

Нові підходи до поняття освіти як безперервного процесу впродовж всього життя людини спрямовані на нейтралізацію, усунення цих протиріч. Поняття неперервної освіти багатомірне, вихідним в ньому є положення про розвиток особистості на всіх етапах її життєдіяльності. Неперервна освіта виступає як умова всебічного розвитку особистості, збагачення її творчого потенціалу і можливостей, реалізації здібностей, набуття компетенції, удосконалення отриманих знань, вмінь, навичок. Неперервна освіта є інтегральним елементом життя людини, коли поєднуються базове, додаткове навчання та самоосвіта.

В процесі навчання впродовж усього життя важливим є розвиток процесів саморегулювання за допомогою самоспостереження, самооцінювання, самоконтролю, коли індивід привчається самостійно шукати дані, інформацію, сам намічає цілі, розробляє програми і тактику їх реалізації, створює засоби контролю над тим, що впливає на процес пізнання і навчання.

Основною тезою концепції безперервної освіти є положення про тісну взаємодію поведінки індивіда, пізнавальної сфери і оточення. В процесі неперервної освіти суб'єкт поступово привчається вчитися, набувати нових знань самостійно, без спеціального зовнішнього стимулювання і підкріплення з боку викладача, за допомогою власної інтелектуальної активності і саморегуляції він створює орієнтири для майбутньої діяльності. Так формується самооцінка, усвідомлення власних вмінь вибудовувати поведінку, яка веде до успіху, створюються певні стратегії, що діють впродовж всього життя, щоб у людини зберігалось прагнення постійно вчитися і вдосконалюватися. Різні педагогічні системи будуються на принципах вільного вибору, без твердих жорстких директив, коли враховуються цілі суб'єктів навчання, коли існує високий рівень толерантності по відношенню до них. Ситуації вільного альтернативного вибору суб'єкта навчання дають йому змогу для самодетермінації навчальної діяльності, стимулюють його внутрішню мотивацію, підтримують бажання вчитися, одержувати знання в різних формах їх засвоєння. Домінуючим у цьому процесі має стати вивчення психологічних механізмів мотивації, тому що вона впливає на поведінку людини, є сукупністю факторів, які стимулюють діяльність особистості, об'єднують її внутрішні властивості і можливості. Мотиваційні механізми є системою взаємодіючих факторів, засобів, відношень, зв'язків. З посиленням мотивації підвищується творча активність, інтелектуальні можливості, змінюється на краще пізнавальна діяльність.

У світовому освітянському просторі самоосвіта тісно пов'язується з проблемами самоактуалізації, самореалізації, саморегулювання, самовдосконалення особистості, для якої не потрібен зовнішній контроль, тому що вона знаходиться на досить високому рівні вмотивованості, самоконтролю, самоорганізації. В зв'язку з цим необхідно формувати цю готовність до постійної самоосвіти, поповнення знань, які мають велику цінність для суб'єкта, коли вони добуті й інтеріоризовані самостійно. Щоб постійно розширювати свої знання, вчитися, перекваліфікуватися кілька разів впродовж життя, людина повинна вміти самостійно оволодівати знаннями. Дидактичними проблемами є не тільки навчання учбовим предметам, але і методам оволодіння поняттями, інформацією, законами її кодування, декодування, переробки, стійкого і швидкого засвоєння. Тому необхідно навчати діяльності, яка орієнтована на самовдосконалення, цілетворення, на розвиток вмінь знаходити нові, неординарні шляхи досягнення цілей та оволодіння змістом педагогічного процесу на рівні цілого творчого застосування. Важливим є генералізація знань на базі фундаментальних наукових ідей, понять, теорій, репрезентація їх глобальності, зв'язків з іншими проблемами і науками, що дає можливість суб'єкту учіння формувати в своїй

свідомості цілісну картину світу, розвивати самостійність мислення, вміння шукати оригінальні шляхи рішень, оптимальні для конкретних умов діяльності, навчальних ситуацій, етапів навчання, здатність до самостійного оперування символами, образами, категоріями і поняттями. Самовизначення в пошуку шляхів самореалізації може здійснюватися за допомогою розробки різних модульних блоків програм, банків ідей, евристичних лекцій і бесід, формування психологічних понятійних тезаурусів, засвоєння множини понять, законів, категорій, теорій, концептуальних підходів. У цьому процесі важливими є методи: застосування теоретичних знань на практиці; абстрактного аналізу фактів, явищ складних систем, виявлення різних недоліків функціонування систем; діагностування, моделювання методів розвитку аналітичного, синтетичного, логічного, рефлексивного, асоціативного, продуктивного, латерального, нешаблонного, критичного, творчого мислення; методи породження власних ідей і текстів, самостійного творчого викладання результатів власних досліджень. Цьому також може сприяти формування груп, об'єднаних спільними науковими інтересами, пошук різних оригінальних рішень проблем, усунення недоліків організації навчального процесу, шляхів постійного оновлення змісту освіти, розвиток диференціально-психологічного дослідження, соціально-психологічного управління, організації гнучких структур навчання, комплексного вивчення соціально-психологічних процесів виховання. Для цього необхідним є виявлення спрямувань, визначення загальних і специфічних особливостей суб'єктів учіння, привчання їх до самостійного пошуку знань, розвиток у них вмінь самоаналізу, самоконтролю, самопізнання, саморегулювання.

Актуальним у процесах неперервної освіти є пошук стимулів, що активізують розумові дії суб'єктів у різних видах діяльності. Проблемні методи навчання, проблемні педагогічні завдання, пізнавальні задачі сприяють процесу спостережень різних явищ, фактів, розвитку методів їх самостійного аналізу. Тому при розробці навчальних програм необхідним є співвідношення змісту програми з фактичним рівнем знань, базування на інформаційних теоріях навчання, на необхідності постійного управління понятійним психологічним тезаурусом того, хто навчається. Понятійний психологічний тезаурус – це безліч понять, законів, теорій, опис процедур різних навчальних дій, які входять в довгочасну пам'ять, є інтелектуальною скарбницею особистості. Співвідношення тезауруса того, хто навчає, і того, хто навчається, має велике значення на всіх етапах присвоєння інформації, тому що від цього співвідношення залежить якість її опанування і запам'ятовування. Текст-пояснення, який створює педагог, буде недостатньо інформаційним і для студента, у якого він обмежений, і для того, у кого він занадто розвинутий. Для кожного рівня розвитку тезауруса існує максимально інформативний текст,

тому в різних формах освіти необхідно навчати навичкам породження власного формального тексту, в якому необхідно виділяти список понять, процедуру дій, а також давати сигнатури понять – їх істотні ознаки, класифікацію цих ознак, що дозволяє суб'єктам учіння диференціювати поняття, оволодівати новими поняттями, їх ознаками, будувати графі сигнатур понять, усвідомлювати послідовні процедури дій і операцій. Так, постійний прогрес в навчанні відбувається за допомогою розвитку тезауруса, оволодіння змістом наукових понять, базових для тієї чи іншої дисципліни, єдності між безпосереднім та опосередкованим знанням, добутих власними зусиллями, що сприяє подальшому розвитку особистості, її інтересів та здібностей.

Нові дидактичні підходи змінюють установки, актуальною стає проблема не чому навчати, а як навчити вчитися самостійно. Сфера самовизначення особистості домінує в процесі освіти, в життєдіяльності, в пізнавальній, навчальній діяльності. Базовий компонент освіти – не статична, а розвиваюча освіта, рівень якої постійно змінюється, що потребує гнучкості і варіативності науково-педагогічних програм навчання. Зона найближчого розвитку особистості, яка, згідно з концепцією Л.С. Виготського, дає можливість розробляти дидактичні питання, допомагати їх розвитку, привчає сприймати історичний процес як постійний пошук, відкриття, рішення великої кількості проблем, дозволяє впливати на етичні, емоційні, інтелектуальні процеси. Необхідним є здійснення інтеграції всіх ланцюгів освіти, яку можливо реалізувати завдяки єдності напрямків навчально-дослідницької, науково-дослідницької, науково-творчої роботи, яка повинна базуватися на самостійному пошуку знань, фактів, аргументів, побудові власного когнітивного стилю оволодіння інформацією, що дає змогу ліквідувати розрив між власним рівнем знань і розвитком нових досягнень у різних сферах науки.

Освіта протягом життя в усьому світі й особливо в розвинених країнах стає усе більш важливою сферою освітніх послуг. На сьогодні існують наступні три основні форми освіти:

- **формальна освіта** – початкова, загальна середня освіта, середня професійна освіта, вища освіта, освіта після закінчення ВНЗ (аспірантура й докторантура), підвищення кваліфікації й перепідготовка фахівців і керівників з вищою і середньою професійною освітою в інститутах, на факультетах і курсах підвищення кваліфікації й професійної перепідготовки;
- **неформальна освіта** – професійно спрямовані й загальнокультурні курси навчання в центрах освіти дорослих, у лекторіях товариства „Знання”, по телебаченню, на різних курсах інтенсивного навчання;
- **інформальна освіта** є загальним терміном для освіти за межами стандартного освітнього середовища – індивідуальна пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя, реалізується за рахунок власної активності

індивідів в оточуючому культурно-освітньому середовищі; спілкування, читання, відвідування установ культури, подорожі, засоби масової інформації тощо. При цьому людина перетворює освітні потенціали суспільства в дієві чинники свого розвитку.

До формалізованих структур додаткової професійної освіти примикають різні неформальні структури (тренінгові групи, підготовка й перепідготовка на підприємствах тощо), які іноді діють на базі формалізованих структур, а нерідко утворюються неформально, як правило, на короткий термін. Також до цієї системи примикає відкрита освіта в різних її формах і дистанційне навчання.

Умовно можна виділити чотири основних спрямованості навчання: навчання знаннями, навчання умінням, навчання взаємодії з іншими людьми (вирішення конфліктів, розвиток комунікативних навичок, соціалізація, толерантність до інших культур і так далі) і саморозвиток, що зачіпає всі можливі сфери самовдосконалення - фізичну культуру, інтелектуальний розвиток, розвиток емоційної компетентності та естетичної сприйнятливості, нарешті, духовність.

Таким чином, Lifelong Learning – це всебічний розвиток особистості, з одного боку, і спосіб сприяння розвитку всього суспільства, з іншого.

Хоча традиційне, формальне навчання є дуже значною частиною концепції, особливе значення для неї мають такі види навчання, як **самостійне і неформальне**. Тобто основними є методи саморозвитку та самоосвіти, пов'язані з потребою та готовністю постійно навчатися як у професійному відношенні, так і в особистому та суспільному житті.

Самоосвіта – самостійний спосіб отримання знань у певній галузі науки, мистецтва, техніки, політичного життя, культури, ремесла.

Шляхи самоосвіти:

- систематичне читання і звернення до авторитетних джерел (на паперових, електронних носіях)
- аналіз матеріалу джерел, перевірка їх в практиці
- прослуховування лекцій, докладів в установах, до яких особа не залучена офіційно
- використання порад фахівців заради підвищення власних знань чи майстерності
- дослідницька діяльність після досягнення певного рівню освіти, експерименти, моделювання, праця помічником під керівництвом освіченого фахівця тощо.

Самоосвіта – риса характеру наполегливих осіб, позбавлених з якихось обставин можливості отримати систематичні знання у відповідному учбовому закладі (бідність, дискримінація за національною чи релігійною ознакою,

географічна віддаленість від освітніх чи культурних центрів, фізичне каліцтво при наявності доброї пам'яті і наполегливості в отриманні знань тощо). Самоосвіта в цих випадках ще й засіб виховання, загартування характеру, вивірка можливостей особи, що дорослішає.

По суті, все життя людини являє собою неформальне навчання. Опиняючись в різних ситуаціях, зустрічаючи на своєму шляху різних людей і зав'язуючи з ними ті чи інші відносини, долучаючись до рідної культури і вивчаючи чужі, дозволяючи різноманітність постають перед ним проблем, людина навчається. Він набуває нові цінності, установки, погляди, знайомиться з різними точками зору, відкриває для себе нові проблеми, здобуває нові знання і опановує нові вміння. Все це у величезній мірі і складає суть безперервного навчання.

Причини, через які люди вчаться, дуже різноманітні, і при цьому тих, що пов'язані з професією чи бажанням поліпшити свій добробут, не так уже й багато.

Люди вчаться, щоб поглибити свій професіоналізм або почати власну справу, – але при цьому нітрохи не рідше навчання потрібно їм для того, щоб розширити свій кругозір і поглибити знання, щоб познайомитися з новими людьми, увійти в ті чи інші спільноти або просто щоб стати впевненішими в собі і розвинути у своєму характері бажані риси та якості.

А оскільки справа йде саме так, і в силу того, що кожен сам відповідальний за безперервне навчання, то воно відбувається в більшості випадків за рахунок самих учнів, за мінімальної підтримки держави.

І ще одна відмітна риса Lifelong Learning, як уже згадувалося вище, полягає в тому, що воно відкрите для всіх, незалежно від віку учнів.

Таблиця 1

Відмінності Lifelong Learning від традиційного навчання

Lifelong Learning	Традиційне навчання
Учням тільки вказують на джерела знань	Джерело знань - учитель
Люди вчаться на практиці	Учні отримують знання від вчителя
Люди вчаться в групах та один у одного	Учні самостійно працюють
Оцінювання потрібно для того, щоб визначити потрібну стратегію навчання та можливі шляхи майбутнього навчання	Для оцінки прогресу в навчанні пропонуються контрольні завдання, і на підставі результатів учням дозволяється просунутися далі
Люди навчаються за індивідуальними планами	Усі учні зобов'язані вчитися по одній і тій же програмі
«Викладачі» і самі вчаться протягом усього життя	Вчителі проходять підвищення кваліфікації, у тому числі цільове
Все своє життя люди можуть вчитися	Хороших учнів відрізняють; у них з'являється можливість продовжити освіту
Результати навчання переносяться в роботу і життя	

Навчання протягом життя має на увазі зростання інвестицій у людей і знання; набуття основних навичок, включаючи цифрову грамотність і розширення можливості для інноваційної, більш гнучкої форми навчання. Мета полягає в тому, щоб забезпечити людей будь-якого віку рівним і відкритим доступом до якісного навчання. Навчання протягом життя охоплює все цілеспрямоване навчання, формальне чи неформальне, з метою розширення знань, поліпшення навичок і компетентності.

Рада Європи затвердила навчання протягом життя як один з основних компонентів європейської соціальної моделі. Таке навчання не обмежується лише сферою освіти; воно також є критичним чинником у сферах зайнятості й соціального забезпечення, економічного зростання і конкурентоспроможності [1].

Європейська стратегія зайнятості (European employment strategy) [2], погоджена 22 липня 2003 р., визначила керівні принципи політики розвитку навчання протягом життя. Ці керівні принципи закликають країни ЄС звернути увагу на дефіцит робочої сили з відповідними навичками і заохочують їх здійснювати всебічні стратегії навчання протягом життя, щоб озброїти громадян навичками, необхідними у сучасній економіці. Керівні принципи визначають необхідність збільшення інвестицій у людські ресурси, особливо через навчання дорослих підприємствами.

Стан розвитку освіти протягом життя постійно перебуває в центрі уваги різноманітних європейських інститутів. Зокрема, регулярно проводяться відповідні статистичні дослідження. В одному з останніх цільова група для отримання статистичних даних щодо навчання протягом життя включає людей у віці між 25 і 64 роками і обмежується періодом чотирьох тижнів перед опитуванням. Дані наведено за оглядом „Quality Report on the European Union Labour Force Survey 2013” [3].

Зростаюче різноманіття пізнавально-інформаційних запитів різних верств населення неможливо задовольнити в рамках існуючих форм традиційної освіти. Загострюється проблема невідповідності сформованої системи освіти новим потребам суспільства й людини. Це породжує вимогу іншого підходу до організації масової освітньої діяльності дорослих – навчання повинне відповідати різноманітним інтересам і можливостям громадян, органічно вписуватися в їхній спосіб життя, враховувати специфіку запитів того чи іншого контингенту й навіть окремих груп населення. Процеси безперервної освіти розуміються тепер не тільки як „навчання протягом життя” (lifelong learning), а й як „навчання шириною в життя” (lifewide learning). Останнє акцентує увагу на розмаїтості видів освіти – формальній, неформальній, інформальній, – які супроводжують будь-яку сферу життєдіяльності сучасної людини.

Освіта протягом життя покликана підвищувати рівень загальних знань і розширювати можливості участі громадян у культурній, соціальній і політичній діяльності країни. Вона повинна внести вклад у подальшу демократизацію суспільства, а також сприяти посиленню позиції людини в професійній діяльності.

У цих умовах необхідний новий погляд на роль і значення неперервної освіти, яка відповідає сучасним освітнім потребам. Неформальна освіта, хоча й може плануватися „зверху”, але реально виникає й здійснюється тільки як відповідь на конкретний освітній запит „знизу”. При цьому активність учнів підтримується „зсередини” за рахунок реалізації їхніх актуальних інтересів і потреб.

Поняття неформальної освіти дорослих частково збігається з такими поняттями, як „додаткова” і „продовжена” освіта. Однак, саме неформальна освіта, як ніяка інша, безпосередньо відображає й задовольняє особистісні потреби й запити індивідуума, мобілізуючи тим самим його природну здатність до самовдосконалення, до духовного внутрішнього зростання. Таким чином, створення системи неформальної освіти може забезпечити умови для самореалізації кожної особистості, морального вдосконалення за рахунок надання широких можливостей у виборі напряму й форм освітньої діяльності, як у професійній сфері, так і в різних сферах дозвілля.

Системи освіти, які були адекватні ситуації в недавньому минулому (відносною стабільністю, що характеризувалася, і поступальним характером змінами), непридатні для сучасності і в майбутньому. Наше мислення повинно подолати межі початкової і безперервної освіти. Ми повинні вийти за рамки формальної освіти і навчання, яке реалізується в навчальних закладах. Ми повинні переглянути наші уявлення щодо початкового навчання в частині його достатності для підготовки людини до трудової діяльності на весь період трудового життя

Висновки. На жаль, в Україні освіта протягом життя перебуває у зародковому стані. Існують поодинокі стохастичні явища, але будь-яка системність практично відсутня. Закон України „Про позашкільну освіту” жодним чином не вирішує цієї проблеми, оскільки не врегульовує питання інтеграції позашкільної освіти в загальну освітню систему країни, залишаючи осторонь ключові проблеми забезпечення і контролю якості та визнання неформальної освіти. Не існує офіційної статистики з цього питання, відсутні спеціальні концепції та програми. Навчання протягом життя виходить на чільні позиції у світових освітніх процесах – це диктується базовими тенденціями сучасного розвитку людства. Тому для України вкрай важливо найближчим часом застосувати дієві заходи для подолання відставання у цій сфері.

В Україні навчання впродовж життя дозволяє надати підтримку суспільству, заснованому на знаннях, що формується, допомогти громадянам адаптуватися до змін в економіці і суспільстві і сприяє розвитку істинної культури навчання. Навіть якщо все це і є довгостроковими цілями, проте, готуватися до них слід вже зараз, з тим, щоб люди були підготовлені до змін, що настають.

Подальший розвиток концепції навчання впродовж життя передбачає пошук нових способів мислення в рамках системи освіти.

Список використаної літератури

1. Указ Президента України "Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України". N 199/2004, 17.02.2004 р.
2. Making a European area of lifelong learning a reality. – <http://ec.europa.eu/education/>
3. European Employment Strategy. – <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=en>.
4. Quality Report on the European Union Labour Force Survey 2013. – http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-09-015/EN/KS-RA-09-015-EN.PDF
5. Adult education trends and issues in Europe. – http://ec.europa.eu/education/pdf/doc268_en.pdf
6. Левченко Тетяна «Концепція неперервної освіти у світовому контексті»
7. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ "Видавництво «Політехніка»", 2003. – 200 с.
8. Основні засади розвитку вищої освіти у контексті Болонської декларації / За редакцією В.Г. Кременя. Авторський колектив М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабін.
9. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна – Болонья – Саламанка – Прага – Берлін) / Упорядники М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабін. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.

КОНЦЕПЦИЯ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В МИРОВОМ КОНТЕКСТЕ: ФЕНОМЕН ХХІ ВЕКА И УСЛОВИЯ ЕГО РЕАЛИЗАЦИИ

ГАРАФОНОВА О.И.

*ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет им.
В.Гетьмана»*

ХМУРОВА В.В., ЯНКОВОЙ Р.В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Для каждого человека непрерывное образование должно стать процессом формирования и удовлетворения познавательных запросов, духовных потребностей, развития способностей в различных учебных заведениях, с помощью различных видов и форм обучения, а также путем самообразования и самовоспитания.

Использован метод классификации при определении направлений непрерывного образования, метод синтеза и анализа при определении понятия «непрерывное образование» и направлений самообразования.

В ходе исследования выявлено, что центральной идеей непрерывного образования является развитие человека как личности, субъекта деятельности и общения на протяжении всей его жизни. Эта идея, осознанная обществом, становится системообразующим фактором непрерывного образования.

В основе функционирования непрерывного образования лежат принципы, определяющие ее специфику: гуманизма, демократизма, мобильности, опережения, открытости, непрерывности.

Концепция обучения в течении жизни сегодня уже стала реальностью, а в будущем ее значение будет постоянно расти. Концепция обучения в течение жизни важна для реформ, которые осуществляются во всех странах с переходной экономикой, к которым относится и Украина. В этих странах должны увеличиваться инвестиции в человеческий капитал и в совершенствование уровня умений своих граждан. Только таким образом они смогут справиться с такими фундаментальными изменениями в мировой экономике, как глобализация рынков, быстрый темп технологического развития и мировая конкуренция.

Ключевые слова: *непрерывное образование, дистанционное образование, школы бизнеса, второе высшее образование, последипломное образование, самообразование, направления самообразования.*

CONCEPT LIFELONG LEARNING IN A GLOBAL CONTEXT: THE PHENOMENON OF THE XXI CENTURY AND THE CONDITIONS OF ITS IMPLEMENTATION

GARAFONOVA O.

Vadim Getman Kyiv National University Of Economics

KHMUROVA V., IANKOVOI R.

Kyiv National University of Technologies and Design

For each person continuing education should be a process of formation and satisfaction of requests cognitive and spiritual needs, the development of skills in different educational institutions through various types and forms of learning, and by self-education and self-education.

The method used in determining the classification of areas of lifelong learning, the method of synthesis and analysis of the definition of "continuous education" and areas of self.

The study found that the central idea of continuing education is to develop as human beings, and stakeholder communication throughout his life. This idea, conscious society, it is a factor backbone of continuing education.

The functioning of continuing education on the principles that determine its specificity: humanism, democracy, mobility, proactive openness, continuity. The concept of learning life at first forum today has become a reality in the future its importance will continue to grow

The concept of learning life at first forum today has become a reality in the future its importance will continue to grow. The concept of lifelong learning is important for the reforms undertaken in all transition economies, such as Ukraine. In these countries should increase investment in human capital and improving the skills of its citizens. Only in this way they can cope with fundamental changes in the world economy, globalization of markets, the rapid pace of technological development and global competition.

Keywords: *continuous education, distance education, business schools, the second higher education, postgraduate education, self-education, self-direction.*